

▲ Foto's: DvHN/Anne Marie Kamp

Watten in het hoofd

Jacques Boersma (70) is een wetenschapper die, in zijn boerderij in Norg, geniet van zijn pensioen en freelancewerk. Een emeritus hoogleraar van de Rijksuniversiteit Groningen, een gedreven econoom. Een bijna wolkenloze lucht, tot het vermoeden van alzheimer vorig jaar zijn wereld binnendreef. Hij schrijft daar columns over in *Dagblad van het Noorden*.

Door Ed van Tellingen

Hoe merk je dat alzheimer je leven binnensluipt? Jacques Boersma geeft antwoord. "Ik kreeg watten in mijn hoofd."

In het najaar van 2010 ging de inwoner van Norg te rade bij het UMCG. Die stap was niet zo groot. Boersma heeft suikerziekte en 'was al klant' in het academisch ziekenhuis. Hij kreeg een uitnodiging van de afdeling neurologie voor een uitgebreid onderzoek. De volgende vraag ligt voor de hand: "Wat is dat, watten?" Boersma: "Ik wil iets vinden in mijn geheugen, maar dan kom ik er niet doorheen. Ik ben dan volledig geblokkeerd." Wolken schuiven voor de zon. Het overkwam hem in de nazomer van vorig jaar.

Elke ochtend lost hij samen met zijn vrouw de puzzel op in dagblad *Trouw*. Een kruiswoordtest, een pittige puzzel waarin onder andere veel bijbelse kennis wordt gevraagd. "Dat was voor mij nooit een probleem. Ik heb vroeger strenge catechisatielessen gehad." Het vinden van bijbelse namen ging Boersma gemakkelijk af. En toen opeens lukte dat minder goed. "Ik moest steeds dieper graven."

Zijn vrouw wil eigenlijk nog niet geloven dat hij alzheimer ontwikkelt. En geef haar eens ongelijk. Wie een paar uur praat met prof. dr. Jacques Boersma heeft een plezierige tijd. Geen moment bekruipt je het gevoel dat de oud-hoogleraar sommige dingen niet meer helder ziet. Hij formuleert zorgvuldig en logisch. De komma's zijn bijna hoorbaar in de zinnen die hij uitsprekt.

Jacques Boersma (70), geboren in het eerste oorlogsjaar aan de Eyssoniusstraat in Groningen, is een kwantitatief bedrijfseconoom. Een wetenschapper, een Pietje Precies, een harde werker die komt waar hij wil komen. Boersma stond aan de wieg van de bedrijfskundige informatica in Nederland en gaf mede vorm aan de faculteit bedrijfskunde aan de Rijksuniversiteit van Groningen, nu de faculteit economie en bedrijfskunde. In 1989 werd hij doctor Sake Kornelis Thomas Boersma; hij promoveerde op *Beslissingsondersteunende systemen*.

Boersma is een man van de inhoud, die vijf jaar later zijn leerstoel kennismangement

krijgt. Maar, zoals hijzelf zegt: "De dr-titel is belangrijker voor mij. Dat is je inhoudelijke basis." Hij publiceerde artikelen en boeken. Een man van cijfers en logisch redeneren, een autoriteit op het gebied van kennismangement. Juist hij begon te twijfelen aan de werking van zijn geheugen, maar dat is misschien ook wel weer logisch voor een wetenschapper die alles wil doorgronden.

"Een laatste opentrekken in mijn geheugen gaat niet meer zoals dat ging. Ik kan dat niet meer. Mijn denken verloopt in lagen. Ik moet eerst het ene laatste opendoen om het volgende laatste te kunnen openen. En dan weer het laatste dat eronder ligt. Ik ben gewend om verbanden te leggen tussen het een en ander. Maar ik kom soms niet meer door die stapeling heen. Er worden gaten geslagen in de methodiek die ik impliciet volg. Toen ik dat ontdekte, werd ik ongerust."

Op 3 februari kwam 'de medische brief'. Een milde cognitieve beschadiging, luidt de diagnose. Het risicoprofiel duidt op het mogelijk ontwikkelen van alzheimer. Boersma: "Wat zorgen baart is het afzetten van eiwitten in je hersenen, op basis waarvan de dokters zeggen dat zoiets kan leiden tot alzheimer." Hij wijst met zijn handen naar het hoofd: "Bij mij is vastgesteld dat ik, simpel gezegd, klontjes eiwitten heb. Je ziet als het ware op de PET-scan de afzetting ervan."

Schrok u van de brief?

"Nee, maar ook weer wel. Nee, omdat het klopt, dat dacht ik toen ik de brief las. Het was meer een bevestiging van wat ik voelde. Alzheimer zit ook wel in de familie. Mijn moeder had het. Maar ik schrok natuurlijk ook. Er is niets te doen tegen alzheimer. Als je dat weet, dan voelt dat als een dreun."

Wat vindt u het ergste?

"Twee dingen vind ik erg. Je raakt geestelijk dood. Dat vind ik vreselijk. Als ik naar mijn boekenkast kijk (en hij wijst naar de imposante boekenrijen op zijn werkkamer)... ja... hoe moet ik al dit moois overdragen. En ook zit er heel wat in de computer. Ik schrijf nu al dingen op voor mijn vrouw, kinderen en familie over onderwerpen die ze moeten weten. Ik ben bang dat ik opstandig ga worden."

Als ik echt dement zou worden, dan zou ik best eens niet leuk kunnen zijn voor mijn omgeving. Dat ik opeens... pats... boos zou worden."

En toch, de twijfel bij uw vrouw, en de nog voorzichtige conclusies van de onderzoeken. We kennen allemaal het verschijnsel dat we soms absoluut niet op namen kunnen komen. Beeldt u het zich niet gewoon in?

"Dat geloof ik niet. Dit is keihard." Hij wijst op zijn hoofd. "Ik voel hier wel iets, soms kraakt het in figuurlijke zin. Ik maak me geen illusies. Een MRI- en PET-scan liegen niet. Nou... ik heb wel de illusie dat ik het proces kan vertragen door gewoon mijn werk te blijven doen; en daarover stukjes te schrijven. Ik schrijf graag. Ik blijf mijn hersenen oefenen en als ik iets niet weet dan google ik maar wat vaker. De computer is een zegen."

Hij lacht. Jacques Boersma is geen sombere

man van huis uit. Hij gaat op vakantie en geniet nog van het leven. Hij houdt wel van een feestje. Zijn wijnkelder is uitstekend gevuld.

En u deelt door middel van uw columns een deel van uw leven met een grote groep lezers. Waarom?

"Ik wil open zijn. Ik vind het geweldig hoe Maria van der Hoeven, oud-minister van economische zaken, dat doet. Zij is voorzitter van Alzheimer Nederland; zij vertelt over haar man die alzheimer heeft. Nee zeg, zelf ben ik nog geen lid van de vereniging. Dat is me nog een stap te ver."

Maar dat geldt niet voor de stukjes die u gaat schrijven voor *Dagblad van het Noorden*?

"Er zit, voor een deel, ook eigenbelang in die columns. Natuurlijk. Maar mijn schrijven illustreert tegelijk de betrokkenheid van ons, want mijn vrouw denkt ook mee. Nu verzorgt ze mede ook nog haar moeder van 94 in een verzorgingshuis. Ik pleit voor meer onderzoek naar alzheimer en werk zelf mee aan een onderzoek. Er is een database in ontwikkeling van patiënten zoals ik. Dat moet gebeuren. Onderzoek kan niet zonder gegevens. Ik weet dat als geen ander als kwantitatief bedrijfseconoom."

En directe vraag: heeft u een euthanasieverklaring?

"Daar ben ik samen met mijn vrouw mee bezig geweest, maar dat was al voordat ik het wist van alzheimer. Ik heb die verklaring en die krijgt nu wel een extra lading. Ik ben blij dat ik het gedaan heb, maar dit soort dingen blijft heel moeilijk. Wanneer is het leven niet meer draaglijk?"

Nu nog zeker niet. Jacques Boersma onderstreept zijn woorden. "Ik heb nog een prachtige leven." Een leven dat hij graag deelt met zijn vrouw Syta, vooral na 16 november 2004, de dag waarop hij aan de RuG zijn afscheidscollege gaf en 'zeer gemeend' zijn thuisfront bedankte voor de afgelopen 34 jaar. Jaren waarin hij veelvuldig doorbracht boven in zijn werkkamer, maar, beïnvloed door zijn echtgenote: "Vanaf heden zal ik meer beneden zijn."

Een mooie tijd zou volgen, min of meer in het voetspoor van schilder Jan van Goyen, een van de Nederlandse topschilders uit de Gouden Eeuw, befaamd om zijn panorama's en rivierlandschappen. *Werken aan kennis, in het voetspoor van Jan van Goyen*. Het is de titel van Boersma's afscheidscollege in Groningen. Van Goyen schilderde weidse landschappen en Hollandse vergezichten, maar het waren wel studiedrift en reiszucht die hem het instrumentarium daarvoor aanreikten, aldus de scheidend hoogleraar. Kennis is macht, het is een van de drijfveren van Boersma.

Hij zal erover schrijven in zijn columns voor *Dagblad van het Noorden*. Alzheimer vormt weliswaar de aanleiding voor zijn schrijfsels, maar de horizon reikt nog ver zolang de ziekte verschoont blijft achter de oer-Hollandse wolkenluchten die Jan van Goyen tot leven bracht.

Jacques Boersma schrijft vanaf volgende week iedere zaterdag, acht keer, op pagina 2 een column over zijn ziekte.

Paspoort Jacques Boersma

Jacques Boersma volgde het Willem Lodewijkgymnasium in Groningen en studeerde kwantitatieve bedrijfseconomie aan de RuG. Hij werkte na zijn studie op de Amsterdam-Rotterdam Bank in Amsterdam. In 1971 vertrok hij naar de Hogere Economische School in Den Haag; later werd hij landelijk coördinator van de bedrijfskundige informaticaopleidingen van de heao's in Nederland.

In 1977 kwam hij terug naar Groningen als wetenschappelijk hoofdmedewerker kwantitatieve vakken en informaticam en werd hij universitair hoofddocent informatiestrategie. In 1989 volgde zijn promotie en in 1995 werd hij hoogleraar kennismangement.

Boersma schreef vier boeken, waaronder *Management van Kennis, een creatieve onderneming* (2002).

Jacques Boersma is getrouwd en heeft drie kinderen.

Alzheimer en dementie

Alzheimer is een volksziekte die met een ouder wordende bevolking steeds meer om zich heen grijpt. In Nederland lijden 235.000 mensen aan dementie (van wie twaalfduizend jonger dan 65 jaar); dat aantal stijgt naar een half miljoen in 2050.

Er bestaan grofweg vier categorieën dementie, waarvan alzheimer en vasculaire dementie de belangrijkste uitingsvormen zijn. Het gaat in 60 tot 70 procent van de gevallen om de ziekte van Alzheimer. De denkfuncties (zoals taal, geheugen en herkenning) worden aangetast. Een onomkeerbaar proces; medicatie is er niet. Vasculaire dementie (zo'n 15 procent) wordt in de hand gewerkt door verouderde vaten en hoge bloeddruk. Met hulp vinden mensen nog enigszins hun weg, maar zij besef-fen soms ook wat hun gebeurt. Hoe ouder mensen worden, des te meer vermengen zich beide vormen.